

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم

بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

جواد مرادی- خبرنگاری آزاد افغانستان

۰۸ می ۲۰۲۲

جواد مرادی

ترياک، درآمد ميليون دالری طالبان

کشت و تولید مواد مخدر با گروه طالبان رابطه‌ای دو سویه و ناگسستی دارد. زمانی که این گروه برای نخستین بار در اوایل سال ۱۹۹۳ در استان قندهار اعلام حضور کرد، کشت مواد مخدر در اوج خود قرار داشت. کشمکش میان گروه‌های مختلف جهادی در گوشه‌وکنار افغانستان، این کشور را به بهشت قاچاقچیان مواد مخدر تبدیل کرد و در سایه نبود یک دولت متمرکز، سطح تولید مواد مخدر در افغانستان که در دهه هشتاد میلادی بالاتر از ۱۰۰ تن بود، به بالاتر از دو هزار تن در دهه ۹۰ میلادی رسید.

طبق گزارش نهاد های بین المللی، درآمد طالبان از تولید و تجارت مواد مخدر به ۴۰۰ میلیون دالر در سال رسیده است. در چهارم اپریل سال جاری، ملاهبةالله آخوندزاده رهبر گروه طالبان طی یک فرمانی اعلام کرد: «کشت، تولید و قاچاق مواد مخدر در افغانستان ممنوع و غیرقانونی است.» حالا باید به این پرسش‌ها توجه جدی صورت بگیرد که این فرمان

رهبان طالبان تا چه اندازه‌ای برای این گروه که اقتصاد جنگی‌اش با مواد مخدر گره خورده است جنبه عملی پیدا خواهد کرد؟ و هدف از نشر این فرمان چیست و طالبان با نشر این فرمان به دنبال چه هستند؟

پیشینه کشت، تولید و قاچاق مواد مخدر در افغانستان به دوران قبل از طالبان برمی‌گردد، اما برای اولین بار در زمان حضور شوروی، گروه‌های اسلام‌گرا از این پدیده به عنوان یک منبع عایداتی جهت پیش‌برد مبارزات‌شان استفاده می‌کردند. در میان سال‌های ۱۹۷۹-۱۹۸۹ که معروف به سال‌های جهاد است؛ کشت، تولید و قاچاق مواد مخدر به صورت سرسام‌آوری در افغانستان افزایش یافت و بعد از کمک‌های بیرونی که به این گروه‌ها صورت می‌گرفت، مواد مخدر دومین منبع عایداتی بزرگ این گروه‌ها بود. گاهی جنگ‌های خونینی میان این گروه‌ها بر سر قاچاق و کسب مالیات تریاک در می‌گرفت که تلفات زیادی در پی داشت.

بعد از پایان جهاد و خروج ارتش سرخ از افغانستان و قطع شدن کمک‌های بیرونی، منابع مالی این گروه‌ها بشدت محدود شد. این امر باعث شد تا کشت و زرع مواد مخدر دوباره اوج بگیرد. کشت و قاچاق مواد مخدر به اصلی‌ترین منبع عایداتی گروه‌های متخاصم مبدل شد، هر گروه تلاش داشت که زمین بیشتری برای کشت داشته باشد و مسیرهای بیشتر را برای قاچاق و انتقال مواد مخدر کنترل کند.

جنوب افغانستان که خاستگاه و موطن اصلی طالبان است، مرکز اصلی کشت مواد مخدر نیز می‌باشد. خاک وسیع و حاصل‌خیزی هلمند و کندهار به لطف رود هلمند و ارغنداب، این منطقه را به بهشتی برای کشت و قاچاق تریاک مبدل کرده است. پول حاصل شده از کشت تریاک آنقدر فریبنده است که هر کشاورزی را ترغیب می‌کند تا دست به کشت این گیاه درآمدزا بزند.

در مورد شکل‌گیری طالبان فرضیه‌های متفاوت مطرح است؛ احمد رشید، روزنامه‌نگار پاکستان معتقد است: «طالبان پس از آن‌که کاروان‌های تجارتنی که به سمت آسیای مرکزی روانه بودند و در مسیر راه توسط گروه‌های جهادی که هنوز فعالیت داشتند متوقف می‌شدند و از آن‌ها باج‌گیری می‌کردند؛ طالبان به شکل افسانه‌گونه‌ای وارد عمل می‌شدند و این کاروان‌ها را آزاد می‌کردند. از همین‌جا است که طالبان بالا می‌آیند و قدرت بیشتر می‌گیرند.» متغیر دیگری در این مورد، وجود نارضایتی عمومی از گروه‌های جهادی و درگیری‌های روزانه آن‌ها است. ملا عبدالسلام ضعیف، یکی از مؤسسان این گروه در کتاب خود چنین روایت می‌کند: «وضعیت امنیتی کندهار بشدت خراب بود و در هر طرف شهر ایست بازرسی از هر گروه وجود داشت و مردم را به شدت اذیت و آزار می‌کردند. او [ملا عمر] و سایر طلبه‌ها تصمیم گرفتند که علیه این گروه‌ها قیام کنند و کنترل مناطق خود را به دست بگیرند.» بتی دام که زندگی‌نامه ملا عمر، رهبر اسطوره‌ئی طالبان را نوشته است، روایت جالبی دارد که با موضوع بحث این نوشته نیز مرتبط است. وی در جایی از کتابش می‌نویسد: «گروهی از طلبه‌هایی که از وضعیت اسفناک آن زمان کندهار بشدت ناراضی و دنبال حمایت مالی و تسلیحاتی بودند، در این موقع یکی از قاچاقبران بزرگ مواد مخدر جنوب افغانستان [حاجی بشار نورزی] که او هم از دست باج‌گیری ایست‌های بازرسی به تنگ آمده بود، به طلبه‌های که دنبال حمایت مالی بودند سلاح و پول می‌دهد. افراد درشت طالبان عضو این حلقه بودند؛ ملا عمر نخستین رهبر طالبان، ملا برادر معاون رئیس‌الوزرای طالبان و ملا عبدالسلام ضعیف که فعلاً سمت رسمی ندارد، عضویت این حلقه را داشتند. حاجی بشار نورزی از ملا عمر می‌خواهد که در مقابل پول و اسلحه باید امنیت شاهراه را برای کاروان‌های مواد مخدر او تأمین کند.» رابطه طالبان با مواد مخدر از همین‌جا آغاز می‌شود و این کشت و قاچاق مواد مخدر به منبع اصلی عایداتی طالبان مبدل می‌شود. طالبان در کنار کشت و قاچاق مواد مخدر از سایر کشاورزان نیز عشر و زکات جمع می‌کردند که یک منبع مالی دیگر برای این گروه بود.

پس از سال ۲۰۰۱ و سقوط حکومت طالبان، کشت مواد مخدر همچنان ادامه یافت. کارتل‌های مواد مخدر به اندازه ای قدرتمند شدند که جامعه جهانی هم نتوانست در مقابل آن‌ها راه به جایی ببرد. در طول ۲۰ سال گذشته، کشت، تولید و قاچاق مواد مخدر به صورت عمده در مناطق جنوب صورت می‌گرفت که طالبان در آنجا قدرت داشتند. اقتصاد مافیائی تریاک یکی از منابع مالی اصلی طالبان در ۲۰ سال اخیر بود. آنتونیو جوزستوزی پژوهشگر مطرح حوزه طالبان می‌گوید: «طالبان از کشت، تولید و قاچاق تریاک سالانه حدود ۵۰۰ میلیون دالر عاید داشتند» این موضوع نشان می‌دهد که نه تنها مواد مخدر و تریاک در شکل‌گیری طالبان نقش داشته است، بلکه در قوام و ادامه حیات این گروه نیز نقش اساسی داشته است.

اکنون که ورق برگشته است و طالبان دوباره بر جغرافیای افغانستان حاکم شده است، این گروه ادعا دارد که در راستای مبارزه با مواد مخدر جدی هستند. ملاهبة‌الله آخوندزاده رهبر این گروه دستور داده است که کشت، قاچاق و استعمال هر نوع مواد مخدر ممنوع و جرم است. به‌نظر می‌رسد که این فرمان بیشتر جنبه تبلیغاتی داشته باشد تا عملی. این دستور بیشتر یک تاکتیک برای جلب رضایت جامعه جهانی است تا این گروه را به رسمیت بشناسند.

در سال ۲۰۰۰ ملا محمد عمر نیز چنین فرمان صادر کرد، البته فرمان او نیز بیشتر جنبه تبلیغاتی برای جامعه بین‌المللی داشته تا داخلی، وحید مژده در کتابش چنین می‌گوید: «حتا خود طالبان هم به این فرمان باور نداشتند و آنرا زیاد رسانه‌ئی و گسترده نکردند. چون موضوع سبب می‌شد تا مشروعیت و حقانیت این گروه زیر سوال برود و قیام کشاورزان را در پی داشته باشد. البته نگرانی بیشتر ملامعمر از این بود که مافیا و قاچاقبران بزرگ طالبان از وی روی‌گردان شوند و در نتیجه، روی گشتاندن قاچاقبران در آن زمان به معنای اضمحلال و زوال طالبان بود.»